

بررسی علل ارتکاب جرایم سازمان یافته شبکه‌ای توسط

مجرمین یقه سفید

(تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۰۹/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۰۱/۱۸)

سولماز غفاری

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

چکیده

در این مقاله به علت ارتکاب جرایم سازمان یافته شبکه‌ای اقتصادی در کشور ایران توسط مجرمین یقه سفید پرداخته میشود. هدف این تحقیق شناخت روشهای مورد استفاده مجرمین یقه سفید جهت ارتکاب به جرایم اقتصادی شبکه‌ای و سازمان یافته میباشد. مجموعه علل ساختاری مربوط به نظام حقوقی کشور ایران و مجموعه ای از علل اجرایی مرتبط با مراجع قضایی سبب گردیده اند که مجرمین یقه سفید با تشکیل گروه های مجرمانه سازمان یافته، به ارتکاب جرایم اقتصادی در حدی وسیع روی آورند. با شناخت این عوامل و با از میان بردن این عوامل و علل میتوان تا حد زیادی از ارتکاب این دسته از جرایم کاهش داد. روش پژوهش به صورت کیفی و توصیفی بوده است و به صورت موردی با نمونه های مشخص شده از میان مجرمین یقه سفید، گزارش و مصاحبه تهیه گردیده است. نوآوری این پژوهش در علت یابی جرایم سازمان یافته و ارائه راهکارهایی است که میتواند بر میزان کاهش این دسته از جرایم میتواند بسیار موثر باشد.

واژگان کلیدی: جرایم سازمان یافته، جرایم اقتصادی، جرایم شبکه‌ای، مجرمین یقه

سفید، نظام حقوقی ایران

بخش اول: کلیات

جرایم سازمان یافته، یکی از آسیب‌هایی است که می‌تواند، کشور ایران را تا مرز بحران‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی بکشانند. جرایم سازمان یافته ای که به صورت شبکه ای ارتکاب می یابند که شامل مفاسد متنوعی چون قاچاق کالا، قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، رانت خواری، اختلاس، کلاهبرداری، ارتشاء، پولشویی و موارد دیگر میباشند. جرایم سازمان یافته شبکه ای، مانند سایر مشکلات حقوقی، عوامل مختلفی دارند و برای علتیابی آنها بایستی به ابعاد مختلف نظام حقوقی توجه نمود. جرایم سازمان یافته، همانند سایر جرایم، اکثرا توسط اراده افراد و گروه ها و همچنین محصول ساختار اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و حقوقی جامعه میباشند. ضروری است با تمهیدات و راه‌حلهایی در جهت تغییر شرایط، از بروز این دسته از جرایم سازمان یافته و شبکه ای، پیشگیری به عمل آورد و ارتکاب به آنها را به نحو چشمگیری کاهش داد. (مقیمی، ۱۳۹۷)

بند اول: بیان مساله

جرایم سازمان یافته در واقع نوعی از جرایم است که در دهه های اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته که در جهت حل مشکلات و بررسی این جرم در ابتدا باید شناخت دقیقی از این نوع جرایم داشت البته به دلیل اهمیت این موضوع و این نوع جرم نشست ها و همایش های زیادی در این زمینه تشکیل شده است. یکی از عللی که رسیدگی و شناخت به این جرم را پررنگ کرده است وجه فراملی بودن برخی از این نوع جرایم است. زیرا خطرات امنیتی و ضربه به سلامت جامعه در سطح گسترده ای را به همراه خواهد داشت. همچنین احساس ناامنی را بیشتر از هر نوع جرایم دیگری بر روان و احساس جمعی افراد و شهروندان تأثیر گذار خواهد بود. جرایم سازمان یافته یک اصطلاح جدید است که در سال های اخیر مورد توجه مباحث حقوقی قرار گرفته و وارد این مبحث شده است. البته به نوعی از این نوع جرایم تحت عنوان جرایم خاص یاد می شده است زیرا در جرایم با عنوان خاص به صورت سازماندهی و برنامه ریزی شده ارتکاب پیدا می کند و هدف آنها کسب قدرت و به دست آوردن منابع و منافع

اقتصادی است. لذا در جهت بهبود شرایط و حل این معضل در ابتدا نیاز است که شناختی از این جرایم داشته باشیم. تا بتوانیم ابعاد و ضعف های نظام های حقوقی را در آن بررسی کرد. و علل بروز و تشکیل این نوع جرایم را مورد توجه قرار دارد. (مقیمی، ۱۳۹۷)

بند دوم: اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت بحث در این است که ایران در دسامبر سال 2000 میلادی، به «کنوانسیون ملل متحد برای مقابله با جرایم سازمان یافته فراملی» در مجمع عمومی سازمان ملل متحد موسوم به «کنوانسیون پالمو» ملحق شده و این سند نیز اقداماتی را از کشورهای عضو در قبال جرایم سازمان یافته مطالبه می کند. شاید یکی از دلایل طولانی شدن فرایند تصویب سند الحاق و تودیع آن نزد امین کنوانسیون (دبیر کل سازمان ملل متحد) ابهام در نظام حقوقی ایران در تعریف و جرم انگاری این جرایم باشد. (مقیمی، ۱۳۹۷) در جرایم سازمان یافته تعیین دقیق نقش هر یک از افراد شرکت کننده در یک عمل مجرمانه گروهی دشوار است زیرا از یک سو تمامی شرکت کنندگان به طور یکسان عمل نمی کنند بلکه ممکن است هر کدام از آنان نقشی متفاوت در طراحی، سازمان دهی، تحریک نمودن، هماهنگی اجرا یا هر شکل دیگری در عمل مجرمانه ایفای نقش کند. و از طرفی یافتن ادله علیه تک تک افراد و میزان نقش و مسئولیت آنان اگر بعید نباشد بسیار دشوار خواهد بود. حال آنکه اقتضا تعریف و تبیین چنین جرایمی مبارزه موثرتر و جلوگیری از بی کیفر ماندن اعمال مجرمانه ای است که شدت نظم عمومی را در حوزه های اقتصادی، امنیتی و... خدشه دار نموده است و بی کیفر گذاشتن این اعمال با هدف حقوق جزا که حفاظت از جامعه در برابر مجرمانی است که صدمات جدی به منافع عمومی وارد می کنند مغایر است.

بند سوم: هدف و سوالات تحقیق

هدف اصلی این تحقیق عبارتست از شناسایی عوامل و علل ارتکاب جرایم سازمان یافته شبکه ای اقتصادی توسط مجرمین یقه سفید. به عبارتی این پژوهش میخواهد علت هایی را که

باعث میگردند مجرمین یقه سفید ارتکاب به جرایم سازمان یافته داشته باشند را، شناسایی نماید.

سوال اصلی این پژوهش این میباشد که "علل ارتکاب جرایم سازمان یافته شبکه ای توسط مجرمین یقه سفید، چه مواردی میباشد؟"

بند چهارم: فرضیه تحقیق

به نظر میرسد ساختار نظام حقوقی ایران و خلاءهای قانونی، از جمله مهمترین عوامل برای ارتکاب جرایم سازمان یافته توسط مجرمین یقه سفید میباشد.

بخش دوم: مبانی نظری

بند اول: مفهوم شناسی

جرایم سازمان یافته: تعریف های زیادی از جرم سازمان یافته ارایه شده است که با وجود تفاوت هایی که دارند از حیث مفهوم مشترک هستند. در یکی از کوتاه ترین تعریف ها جرم سازمان یافته عبارت است از: «فعالیت مجرمانه مستمری که با هماهنگی صورت می گیرد» به طور مشخص تر، منظور از آن، فعالیت های غیر قانونی و هماهنگ گروهي منسجم از اشخاص است که با تبانی با یکدیگر و برای تحصیل منافع مادی (یا قدرت) به ارتکاب مستمر اعمال بسیار مجرمانه برای تحصیل منافع مادی یا قدرت به ارتکاب مستمر اعمال بسیار مجرمانه می پردازد و برای رسیدن به هد خود از هر نوع ابزار مجرمانه استفاده می کنند. در تعریفی دیگر که مورد اتفاق تمامی جرم شناسان معرفی شده است، جرم سازمان یافته اقدام مجرمانه مستمری است که برای کسب سود و منفعت از طریق فعالیت های غیر قانونی مورد نیاز مردم انجام می شود. با وجود اختلاف قابل توجهی که در تعریف جرم سازمان یافته وجود دارد، اندیشمندان علوم جنایی در شدید بودن تهدید مظاهر این جرم اتفاق نظر دارند، به گونه ای که قرن بیست و یکم میلادی به عنوان قرن جرایم سازمان یافته مطرح میباشد. خطر و تهدید جرایم سازمان یافته به ویژه از آن جهت است که به صورت برنامه ریزی شده و با هدایت رهبران با تجربه و امکانات ویژه و مستمر صورت میگیرد و آنان در راستای رسیدن به اهداف مجرمانه، با پرداخت رشوه و تطمیع، کارگزاران و مأموران اجرایی و پلیس و مدیران و قضات و دست اندرکاران را خریده

یا با تهدید و اعمال فشار و خشونت، آنان را به سکوت وادار میکنند. ارتکاب جرایم سازمانیافته، به ویژه آن گاه که سازمانهای مجرمانه قدرت را به دست میگیرند نه تنها موجب فساد اقتصادی و اجتماعی و اداری میشود بلکه مردم سالاری و امنیت ملی و نظم بینالمللی را نیز به خطر میاندازد. جرم پدیده‌های اجتماعی و انسانی است و بدین لحاظ پیچیدگیهای خاص خود را دارد. اما علاوه بر آن، پیچیدگی جوامع مدرن به طور مضاعفی بر دشواری مبارزه با آن افزوده است. بنابر این در یک حکومت اسلامی سیاست جنایی به عنوان سیاستی که به ساماندهی امر مبارزه با جرم میپردازد، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. سیاست جنایی امروز تا حدود زیادی متأثر از دانش بزه و بزه دیده شناسی بوده و بسیاری از برنامه‌های آن برای یافتن بهترین راه ترمیم خسارتهای وارد بر بزه دیده تنظیم شده است با این حال بسیاری از این برنامه‌ها در جرایم سازمان یافته بدلیل ویژگیهای آنها، قابل اجرا نیست. (میلانی و همکاران، ۱۳۹۵)

مجرمین یقه سفید: مجرمین یقه سفید کسانی هستند که با سوء استفاده از موقعیت و نفوذ اداری خود مرتکب جرایم سودآور غیرخشن می شوند. مهم ترین مصادیق جرایم ارتكابی مجرمین یقه سفید عبارتند از: کلاهبرداری، فساد مالی (شامل ارتشا)، جرایم کاری و استخدامی، جرایم مربوط به نقض حقوق مصرف کنندگان، جرایم مربوط به مواد غذایی و دارویی، جرایم زیست محیطی، جرایم رایانه ای و جرایم گمرکی. برخی از جرایم یقه سفیدی بزه دیده مستقیم دارند و برخی بزه دیده مستقیم ندارند ولی به هر حال جامعه و اعضای آن بزه دیده واقع می شوند. از این رو، کلیه افراد جامعه باید تشویق به همکاری در مقابله با این جرایم شوند و به اندازه کافی تحت حمایت قانونی واقع شوند. در ایران بیشتر مصادیق جرایم یقه سفیدی جرم انگاری شده ولی تناسب لازم در مقام مقایسه بین مصادیق مختلف این جرم با توجه به آثار آنها صورت نگرفته است. (سلیمی، ۱۳۸۳)

بخش سوم: پیشینه تحقیق

در زمینه تحقیقات داخلی میتوان به تحقیق صادق سلیمی تحت عنوان مجرمین یقه سفید و سیاست کیفری ایران اشاره نمود. شمس ناتری در تحقیق خویش به تعریف جرایم سازمان یافته

میردازد. وی بیان میدارد که: "گاهی افراد با تبانی به منظور دستیابی به منافع مادی و قدرت، اقدام به فعالیت‌های غیرقانونی و هماهنگ کرده و در این راه از هر نوع ابزار مجرمانه استفاده می‌کنند. این موضوع، زیر عنوان جرم سازمان یافته مورد بحث قرار می‌گیرد. نوشتار حاضر تلاش می‌کند جرم سازمان یافته را تعریف کرده، امکان و ویژگی‌های آن را بر شمرده، اهداف، آثار و مصادیق آن را بررسی کرده و در نهایت عوامل اساسی روی آوردن مجرمان به جرایم سازمان یافته را مرور کند. این پژوهش می‌تواند زمینه مناسبی را برای تحلیل فقهی آن فراهم آورد." (ناتری، ۱۳۸۳)

رحمدل در تحقیق خود به علل گسترش ارتکاب به جرایم سازمان‌یافته میردازد. وی به طور کلی بیان میدارد که: "جرایم از لحاظ ماهیت و عناصر تشکیل دهنده با یکدیگر، شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارند؛ مثل وجه مشترک بسیاری از جرایم فراهم شدن عناصر سه گانه مادی و معنوی و قانونی است، ولی از طرف دیگر از لحاظ نتیجه و نحوه تشکیل و آثار، بین آن‌ها تفاوت‌های فاحشی وجود دارد. نظام کیفری هر کشوری به دنبال این است که با تمهیداتی اولاً از وقوع جرایم پیشگیری کرده و در وهله بعد با آن‌ها مقابله نماید. در این مسیر، برخی جرایم نوظهور بوده و نیاز به تدقیق و تامل بیشتری در نحوه پیشگیری و مقابله با آن‌ها دیده می‌شود. جرایم سازمان یافته به علت آثار داخلی و بین‌المللی و گستردگی آن‌ها از مدت‌ها پیش، مورد توجه کشورها بوده و برای پیشگیری و مقابله با آن تمهیداتی اندیشیده‌اند، اما سوال این است که نظام حقوقی ایران برای مقابله و پیشگیری از این جرم چه تمهیداتی در نظر گرفته است. ایران به موجب قانون «الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد» به کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته ملحق شده است. جرایم سازمان یافته در نظام حقوقی ایران به خوبی تعریف نشده‌اند و فقط در ماده ۱۳۰ قانون مجازات اسلامی، قانونگذار از گروه مجرمانه نسبتاً سازمان یافته نام برده است. با این کیفیت باید برای تعریف آن به کنوانسیون مقابله با جرایم سازمان یافته مراجعه نمود. در برخی مواد قانونی قانونگذار از وقوع جرم به صورت سازمان یافته (ماده ۴۵ الحاقی به مصوبه مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۹۶) یا زنجیره‌ای (تبصره ماده ۵ مصوبه مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷)

صحبت کرده که به نظر می‌رسد باید آن را حمل بر ارتکاب جرم به صورت سازمان یافته نمود. (رحمدل، ۱۳۹۸)

کریمی در پژوهش خویش تحت عنوان جرایم سازمان یافته در قانون مجازات اسلامی بیان مدارد که: امروزه خطرناک‌ترین جرایمی که به سبب ویژگی‌های خاص خود امنیت اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی جامعه را با تهدید مواجه می‌سازد، جرایم سازمان یافته است که همزمان با پیشرفت علم و فناوری در عرصه جهانی، مظاهر آن با اشکال نوین خودنمایی می‌کند و فعالیت این دسته از مجرمین تأثیرات شگرفی بر اقتصاد، سیاست، امنیت و در نهایت کل جوامع ملی و بین‌المللی می‌گذارد. گروه‌های سازمان یافته تبهکار با استفاده از درآمدهای نامشروع خود در سطوح و لایه‌های مختلف کشورها ریشه دوانیده، به فساد می‌پردازند. این گروه‌های مجرمانه از فرصت‌های مختلف بهره می‌گیرند تا مقاصد شوم و خلاف قانون خویش را تحصیل کنند. این گروه‌ها عمدتاً بصورت مستمر به فعالیت‌های غیرقانونی و نامشروع ادامه می‌دهند و غالباً تحت لوای تهدید، فساد، رعب و وحشت، نفوذ، رشوه و... به فعالیت‌های مخفیانه بزهکارانه اقدام می‌کنند. جرم سازمان یافته، منسجم‌ترین ساختار باندهای مجرمانه است که ابعاد، زوایا، مصادیق و مولفه‌های گوناگون دارد. شبکه‌های مجرمان سازمان یافته دریافته‌اند که از تجارت مشروع مطالب زیادی می‌توانند بیاموزند، لیکن هنگامی که آنها دست به اعمال مجرمانه می‌زنند سیمای مخوف و وحشتناکی ارایه کرده و با استفاده از شیوه‌های غیرقانونی مانند انحصارگری، ترور، اخاذی و فرار از مالیات، رقابت‌های قانونی را از بین برده یا تحت کنترل قرار می‌دهند. منابع مالی آنها بیشتر از طریق تشکیلات فحشاء، قاچاق مواد مخدر، شبکه توزیع مواد مخدر، قاچاق اسلحه، قمارخانه‌ها و... تامین می‌شود، این پدیده شوم، سلامت جوامع و نیز آزادی تک‌تک شهروندان جوامع مختلف را به مخاطره افکنده است. (کریمی، ۱۳۹۵)

ناتری و همکاران در تحقیق خود در مورد جرایم سازمان یافته به طور کلی بیان میدارند که: از جمله مهمترین خطرهایی که جامعه جهانی را در آستانه هزاره سوم به طور جدی تهدید می

کند، "جرم سازمان یافته" است. این عنوان در علم جرم شناسی شامل فعالیتهای مجرمانه شدید توسط گروههای مجرمانه ای می شود که با داشتن تشکیلات منسجم و پیچیده و با ویژگیهای خاص برای کسب منافع مالی یا قدرت مرتکب جرم می شوند، هرچند در علم حقوق پیچیدگی و ویژگیهای خاص گروه چندان مورد نظر قانونگذار نیست. جرم سازمان یافته اگر چه از سالیان دور وجود داشته است، لکن جهانی شدن اقتصاد و وابستگی اقتصادی کشورهای دنیا به همدیگر، توسعه صنایع مربوط به ارتباطات و حمل و نقل بین المللی و تبدیل شدن دنیا به "دهکده ای جهانی" موجب گردیده است تا جرم سازمان یافته جنبه ای فراملی نیز به خود گیرد و قلمرو خود را بر عرصه بین المللی بگستراند. از حیث پیشینه، این جرم ابتدا در جرم شناسی و جامعه شناسی جنایی مورد بحث قرار گرفته است و پس از تبیین تهدیدها و آثار مخرب آن بر جامعه، بعضی از دولتها آن را به تدریج وارد حقوق داخلی خود کرده اند. به علاوه معاهدات منطقه ای و بین المللی دو یا چند جانبه مختلفی نیز برای مقابله با مظاهر این جرم به امضا دولتهای مختلف رسیده است. به سبب اهمیت مبارزه با جرم سازمان یافته، کنوانسیون مبارزه با جرم سازمان یافته فراملی ملل متحد برای مبارزه همه جانبه بین المللی با مظاهر این جرم و هماهنگ سازی قوانین داخلی مربوط، در نوامبر سال ۲۰۰۰ در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در قالب قطعنامه ای به تصویب اعضا رسید و از ۱۵ دسامبر این سال طی کنفرانسی در پالرمو ایتالیا برای امضاء مفتوح گشت. با توجه به اینکه ایران نیز یکی از کشورهای درگیر مبارزه با جرم سازمان یافته به ویژه در ارتباط با قاچاق مواد مخدر توسط باندهای قاچاق داخلی و بین المللی است، جا دارد قانونگذار برای پیشگیری، کنترل و سرکوب مظاهر آن با توجه به مفاد کنوانسیون فوق الذکر تدابیر قانونی مناسبی را پیش بینی کند. (شمس ناتری و همکاران، ۱۳۷۹)

میلانی و همکاران در پژوهش خویش تحت عنوان عملکرد نظام حقوقی ایران در مواجهه با جرایم سازمان یافته به طور کلی بیان میدارند که: بشر در طول زندگی خود از ابتدا، همیشه با یک پدیده ای رو به رو بوده و آن هم رفع نیازهای خود است که امروزه با پیشرفت تکنولوژی و گسترش ارتباطات و فناوری ها بسیاری از نیازهای خود را بر طرف کرده یا حداقل رفعا آنها

را با سهولت امکان پذیر ساخته است. اما موضوعی که در کنار این پیشرفت حائز اهمیت است، شکل گیری پدیده ای به نام جرم می باشد. درست است که این پدیده از ابتدای در جوامع بشری همراه وی بوده، اما با توسعه و پیشرفت جوامع و علوم ارتباطی، نحوه ارتکاب جرایم نیز از حالت ابتدایی خود فاصله گرفته. از جمله بزهی که خود را به صورت یک پدیده نا بهنجار نشان می دهد، جرایم ارتكابی سازمان یافته می باشد. این جرایم از آن جهت که به صورت برنامه ریزی شده و توسط لیدرها یا رهبران با تجربه به همراه امکانات ویژه ای که در اختیار دارند انجام می شود، در جهت رسیدن به اهداف خود از طریق اغفال، تهدید، دادن رشوه، اعمال فشار و خشونت یا تطمیع قضات، نیروهای پلیس، ماموران اجرایی دولت و... را از انجام وظیفه خود باز داشته و نسبت به ارتکاب اعمال مجرمانه خود سکوت را به آنها تحمیل می کنند. در این تحقیق هدف است تا نقش نظام حقوقی ایران را در جهت مقابله با این جرایم به صورت توصیفی و تحلیل مورد ارزیابی قرار داده. و همچنین رویکرد دین را در رابطه با این جرم را بررسی کنیم. (میلانی و همکاران، ۱۳۹۵)

بخش چهارم: مدل مفهومی پژوهش

لازم است جرایم سازمان یافته و جرایم یقه سفید مورد تبیین و توجه قرار گیرد تا بتوان رویکردی علت یابی در مورد آنها را تبیین نمود.

بند اول: جرایم سازمان یافته، شرکتی، گانگ

جرایم سازمان یافته، جرایم شرکتی و بزهدکاری گانگها یا گروه های مجرمانه مفاهیمی هستند که در مطالعات جرم شناسی به رغم برخی تشابه ها در مفهوم و دایره شمول خود هر یک به نوع خاصی از بزهدکاری نظر دارد، لذا بایستی پس از شناخت دقیق این مفاهیم بدنبال آن بود که قانونگذار در این بخش کدام یک از مفاهیم را اراده کرده است. (مقیمی و همکاران، ۱۳۹۷) معادل واژه «گانگ» را می توان دسته، باند یا گروه دانست لیکن این واژه به نوعی از بزهدکاری های دسته جمعی توأم خشونت اشاره دارد. تا قبل از تحقیق ترشر که در سال 1972 به صورت کتابی تحت عنوان گانگ منتشر گردید گانگ ها صرفا به عنوان

تجمع ساده مجرمان توأم با تماس های محدود با یکدیگر تلقی شده و اهمیت آن تنها در ارتباط با اعمال ارتكابی شان بود و فی نفسه مهم شناخته نمی شدند. این نویسنده با کار پیشگام خود و از طریق جمع آوری پرونده گانگ های متعدد به توصیف این افراد پرداخت. (مقیمي و همکاران، ۱۳۹۷)

گانگ عبارت است از يك خانواده گوشه خيابانی برای پیوستن افراد جدا شده از خانواده اصلی، خانواده جدیدی که بواسطه بی تفاوتی بزرگترها نسبت به نیازهای جوانان تشکیل می شود. در میان پاره ای از جرم شناسان رادیکال این اعتقاد وجود دارد که اعضا آماتور باندها در واقع پیشگامان مبارزه علیه جوامع سرمایه داری فرا صنعتی هستند و در بسیاری از این افراد می توان نوعی احساس ستیزه جویی علیه جامعه و نهادهای رسمی آن را ملاحظه کرد البته در میان اعضا حرفه ای گانگها می توان شاخص هایی از استمرار و پایداری بزه را نیز مشاهده کرد. امروزه به جای استفاده از واژه گانگ تمایل به استفاده از اصطلاح خرده فرهنگ وجود دارد (نجفی ابرند آبادی و هاشم بیگی، ۱۳۹۰: ۱۵۹-۱۵۸). جرم سازمان یافته برجسیبی است که به پدیده ای مجرمانه زده می شود که به وسیله گروه های خاص صورت می گیرد، گروه هایی که اصولاً مرتکب رفتارهای مجرمانه خشن و سودآور می شوند. بعضی از این گروه ها نیز مرتکب اعمال مجرمانه فراملی شده یا با سازمان های مشابه در دیگر کشورها مرتبط هستند. (مقیمي و همکاران، ۱۳۹۷) در عین حال جرم سازمان یافته به عنوان شکلی از تبهکاری باید از دیگر مظاهر مجرمانه ای که به وسیله گروهایی صورت می گیرد که صرفاً عملیات مجرمانه خود را سازماندهی می کنند متمایز گردد.

بند دوم: مجرمین یقه سفید

مجرمین یقه سفید کسانی هستند که برای رسیدن به اهداف غیر قانونی خویش از روشها و ابزارهای قانونی استفاده میکنند. این مجرمین در دو سطح اقدامات مجرمانه خویش را انجام میدهند. همچنین این مجرمین میتوانند در دو حوزه مجرمانه عملیات را صورت دهند. یعنی میتوانند در جرایم مالی وارد شده و همچنین میتوانند در جرایم علیه اشخاص و جرایم خشن نیز

وارد گردند. این مجرمین می‌توانند افراد عادی جامعه باشند و همچنین می‌توانند از افراد دولتی نیز باشند. پس اشتباه است که خیال کنیم مجرمین یقه سفید فقط به جرایم مالی در مقیاس بزرگ مشغول هستند. مجرمین یقه سفید می‌توانند جرایم خشن علیه اشخاص در مقیاسهای کوچکتری را انجام دهند. آنچه که باعث می‌گردد مجرمین یقه سفید بتوانند در ایران به فعالیت‌های مجرمانه خویش دست بزنند ۳ علت زیرساختی است که در قانون مستتر می‌باشد و این اشکالات قانونی، خاستگاه به وجود آمدن مجرمین یقه سفید می‌باشد. (غفاری، ۱۳۹۹)

بخش پنجم: روش شناسی

بند اول: روش تحقیق

داده‌های این تحقیق با رویکرد توصیفی-تحلیلی و به روش کیفی و با ابزار مصاحبه جمع‌آوری می‌شوند. در این تحقیق رویکرد روایت‌پژوهی مورد استفاده قرار می‌گیرد. روایت‌پژوهی یعنی داستان‌های زیسته و نقل شده (کراسول، ۱۳۹۴، ۷۴-۷۶). روش این تحقیق از نظر جمع‌آوری داده‌ها اسنادی با استفاده از منابع مکتوب کتابخانه‌ای و نشریات الکترونیکی و اسناد بین‌المللی بوده و از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع تحقیق نیز توصیفی-تحلیلی است. همچنین از روش نمونه‌گیری هدفمند (تعمدی) استفاده شد و تلاش شده است تا حد امکان کسانی برای مصاحبه انتخاب شوند که خود دست‌اندرکار سیاستگذاری قضایی و قانونی در کشور بودند و اطلاع دست‌اول دارند. گردآوری داده‌های تحقیق از طریق مصاحبه مزایای بسیاری دارد و امکان می‌دهد تا فرد پاسخگو دیدگاه‌هایش را کامل‌تر و بهتر از زمانی که به سوالات پرسشنامه یا مصاحبه ساخت یافته پاسخ می‌دهد بیان کند. موزر و ناگل (۲۰۰۲)

بند دوم: روایی و پایایی تحقیق

تحقیق پیش‌رو در نظر دارد تعاریفی جامع و گسترده از جرایم سازمان یافته و شبکه‌ای و اقتصادی و مجرمین یقه سفید ارائه نماید. این تعاریف می‌تواند بستر بسیاری از جرایم را تقلیل

داده و این رویکرد نظری شناختی میتواند نیمی از مسیر عملی درمانی را پیموده و از این حیث، دارای نوآوری مخصوص به خود میباشد.

بخش ششم: یافته های تحقیق

بند اول: تعریف جرایم سازمان یافته

پیشتر تعریفی جامع و دقیق از جرایم سازمان یافته ارائه گردید. اکنون لازم است به موادی از قانون مجازات اسلامی و سایر قوانین جزایی که به جرایم سازمان یافته و گروهی میپردازد، به اختصار اشاره نماییم. در ادامه برخی مواد قانونی که به نحوی به تشکیل، رهبری یا اداره یا شبکه مجرمانه اشاره دارند برای آشنایی بیشتر بیان می گردد: (میلانی و همکاران، ۱۳۹۵) ماده 287 قانون مجازات اسلامی مصوب 1392 در مورد مجازات گروهی که مرتکب قیام مسلحانه برابر نظام جمهوری اسلامی ایران می شوند. ماده 498 قانون مجازات اسلامی تشکیل یا اداره دسته یا جمعیت با هدف برهم زدن امنیت که در مورد این ماده با توجه به نص خاص در مورد تشکیل دهنده یا اداره کننده، اعمال مجازات در ماده مرقوم در نظر گرفته می شود. ماده 499 قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) عضویت در دسته یا جمعیت هایی با اهداف مندرج در ماده ۴۹۸ همان قانون. مواد 610 و 611 قانون مجازات اسلامی تعزیرات در مورد تبانی برای ارتکاب جرائم علیه امنیت داخلی یا خارجی و اعراض نفوس و اموال. سرقت های گروهی مواد 651، سرقت با پنج شرط، 654 سرقت شبانه به وسیله دو نفر که حداقل یکی از آنان حامل سلاح باشد، بند 4 ماده 656 سرقت به وسیله دو یا چند نفر از قانون مجازات اسلامی. ماده 17 قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح (مصوب 1382) برای تشکیل یا اداره جمعیت توسط نظامیان برای برنامه براندازی. بند الف ماده 2 قانون قاچاق انسان) مصوب 1383 (تشکیل یا اداره دسته یا گروه که هدف آن انجام امور موضوع ماده ۱ این قانون باشد که در حکم «قاچاق انسان» تلقی شده است. نقش رضایت و عدم رضایت، بنابراین این اقدام اگر ولو برای ارتکاب یکبار هم باشد را در بر می گیرد. ماده 14 قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز (مصوب 1390) نیز هرگاه جرائم موضوع این قانون توسط گروه سازمان یافته ارتکاب یابد،

مجازات مرتکبین حسب مورد یک درجه تشدید می شود. در اینجا تشدید نسبت به تمامی اعضا و مرتکبین در نظر گرفته شده است بدون اینکه سازمان یافتگی تعریف شود. ماده 18 قانون مبارزه با مواد مخدر (مصوب 1367 با اصلاحات بعدی) برای سازماندهی و یا مدیریت و پشتیبانی مالی یا سرمایه گذاری برای ارتکاب هر یک از جرائم موضوع این قانون که موجب حداکثر مجازات عمل مجرمانه بوده و مجازات سرکرده یا رئیس باند یا شبکه اعدام خواهد بود. ماده 4 قانون تشدید مجازات ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری برای کلاهبرداری، اختلاس و ارتشاء از طریق تشکیل یا رهبری شبکه چند نفری، در این خصوص با توجه به نص خاص مجازات ماده 130 در مورد سردهسته اعمال نخواهد شد. بند و ماده 1 قانون مجازات اخلاکگران در نظام اقتصادی کشور) مصوب 1369 اقدام باندی و تشکیلاتی جهت اخلاک در نظام صادراتی کشور به هر صورت از قبیل تقلب در سپردن پیمان ارزی یا تأدیه آن و تقلب در قی متگذاری کالاهای صادراتی. ماده 4 قانون مجازات اخلاکگران در صنایع (مصوب 1353) درباره اخلاک در صنایع به صورت تحریک و سردستگی با توجه وجود نص خاص مجازات ماده 130 قانون مجازات اسلامی قابل اعمال نیست. در تمام موارد ذکر شده قانونگذار تعریفی از جرم سازمان یافته به عمل نیاورده و حسب مورد به تشکیل شبکه، گروه یا جمعیت برای رفتار مجرمانه اشاره داشته یا در مواردی اداره، رهبری یا سردستگی را از علل تشدید مجازات دانسته که به طور خاص نسبت به تعیین کیفر مشدد اقدام نموده است. (میلانی و همکاران، 1395) قانونگذار در سال 1392 در قانون مجازات اسلامی با اختصاص فصلی جداگانه برای سردستگی گروه مجرمانه سازمان یافته، میزان مجازات سردهسته را برخلاف قانون سابق که میزان تشدید مجازات به عهده قاضی کیفری بود؛ مشخص کرده و در برخی از موارد مجازاتهای سنگینی برای سردستگی در ارتکاب جرائم با توجه به درجه بندی مجازاتها در ماده 19 قانون مجازات اسلامی مصوب 1392 در نظر گرفته است. قانونگذار هر یک از اعمال تشکیل، طراحی، سازماندهی و اداره گروه مجرمانه را از مصادیق سردستگی شناخته است. از طرفی اعمال مجازات سردهسته با توجه به بند اول این نوشتار موکول به ارتکاب جرم تام است و در مورد جرائمی که در قوانین مقدم بر تصویب این قانون برای سردهسته مجازات خاصی در نظر گرفته شده است همان مجازاتها قابل اعمال

است. (میلانی و همکاران، ۱۳۹۵) سردستگی گروه مجرمانه از جهات عام و شخصی تشدید است، زیرا اختصاص به جرم خاصی ندارد و از طرفی مربوط به وصف سردستگی در مرتکب است. سردستگی یک گروه مجرمانه تنها از طریق یکی از رفتارهای 4 گانه تبصره 2 ماده 130 قابل تحقق است. بنابراین چنانچه شخصی علاوه بر سردستگی، در عملیات اجرایی دخالت داشته باشد یا معاونت در ارتکاب جرم گروه مجرمانه بنماید مشمول قواعد تعدد مادی خواهد شد. (میلانی و همکاران، ۱۳۹۵)

بند دوم: انواع جرایم سازمان یافته

1- شامل جرائم خشن و جرائم مربوط به اموال است که مرتکبان این نوع جرم بیشتر جوانان هستند.

2- جرائم اصطلاحاً مربوط به یقه سفیدان. آنان افرادی هستند که از طبقات متوسط اجتماع و بالاتر بوده که حوزه قانون شکنی و جرم آنها در محدودیت شغلی و با استفاده از جلب اعتماد مردم است؛ ویژگی جرم این دسته افراد در این است که نگرانی عمومی را بر نمی انگیزد.

3- جرائم مربوط به تخلفات شرکتهای، که انجام این دسته از جرائم نتیجه کار جمعی است و به منظور جلب هر چه بیشتر سود صورت می پذیرد.

4- جرائم سازمان یافته که توسط گروههای سازمان یافته تبهکاری هدایت می شوند.

5- جرائم بدون قربانی که معروف است به این اصطلاح و برای نشان دادن فعالیتهایی است که به سبب نقض اخلاق عمومی و نه به سبب آسیب رسانی مستقیم به دیگران، غیرقانونی اعلام شده است؛ مانند قماربازی. اگرچه این نوع جرائم را بدون قربانی نامیده اند، اما در اصل قربانی نیز می گیرند، مانند کسی که هروئین مصرف می کند خود قربانی این نوع جرم است.

بند سوم: ویژگی های جرایم سازمان یافته

گروه های جرم سازمان یافته تمام یا بخشی از ویژگیهای زیرین را دار هستند: 1. هدف شرکای جرم این است که برای ارتکاب فعالیت های مجرمانه بر اساس مبانی کم و بیش مستمر با هم متحد گردند. 2. هدف اصلی آنها تحصیل سود است. 3. آنها برای رسیدن به اهداف

خویش چه در داخل گروه و چه در تعقیب مقاصد خارجی از خشونت به عنوان یکی از ابزار استفاده می کنند. 4. افساد ماموران دولتی و دیگران بخشی از روش کار آنها است. 5. آنها برای بازیابی و افزایش منافع خویش به تطهیر پول متوسل می گردند. 6. آنها مکرر و نه همیشه در یک تشکیلات پیچیده و با رهبری واحد در بالای هرم تشکیلات، متمرکز و سازماندهی می شوند. 7. پنهانی بودن فعالیت ها یکی از علامت های شاخص این گروه ها است. (مقیمی و همکاران، ۱۳۹۷) اتحادیه اروپا تعریفی مبتنی بر ده ویژگی را برای جرم سازمان یافته مورد توجه قرار داده است، این ویژگیها عبارتند از: ۱. همکاری بیش از دو نفر ۲. وظیفه مشخص هر یک از همکاران ۳. همکاری برای یک دوره طولانی یا غیر مشخص ۴. استفاده از شکلی از نظم و کنترل ۵. در مظان ارتکاب جرمهای تبهکارانه سنگین بودن ۶. فعالیت در یک سطح بین المللی ۷. استفاده از خشونت و ابزار دیگر مناسب برای ارباب و تهدید ۸. استفاده از تشکیلات بازرگانی یا شبه تجاری ۹. ارتکاب مستمر تطهیر پولپ تاثیرگذاری در امور سیاسی، رسانه های گروهی، ادارات عمومی، مقامات قضایی و اقتصاد ۱۰. به دنبال منافع مالی یا قدرت بودن (مقیمی و همکاران، ۱۳۹۷)

برای تحقق جرم سازمان یافته لاقلاً باید شش ویژگی از ده ویژگی فوق وجود داشته باشد که سه ویژگی 1 و 5 و 10 برای تحقق جرم سازمان یافته یا تشکیل گروه مجرمانه ضروری است (بسیونی و تر، 1380: 19)

گروه های جرم سازمان یافته در بعضی یا تمام این ویژگی ها شریک هستند و در این شرکت به شکل سازمانی آنها یا بزرگ و کوچک بودن اندازه آنان و یا اینکه ریشه در بازار دارند یا به طور سازمانی متشکل شده اند توجه نمی شود. بنابراین بعضی از آنها شامل گروه های بزرگی هستند که مستقیماً تشکیلاتی را درست می کنند که مدل سازمانی شرکت های چند ملیتی را تقلید می کنند کما اینکه گروه های کوچکی را نیز شامل می شوند که با یک ماهیت جغرافیایی یا بازار محدود به فعالیت مشغول هستند. گروه های جرمسازمان یافته معاصر تمایاتی را به سوی پیچیدگی های سازمانی بزرگتر نشان می دهند که این تمایل منعکس کننده

واقعیت های مربوط به اوضاع و احوال و به خصوص فرصت هایی است که ناشی از محرک های جوامع مدرن، بازارهای جهانی و سیستمهای جهانی است. (مقیم و همکاران، ۱۳۹۷)

بخش هفتم: آثار جرایم سازمان یافته

در این میان جرائم سازمانیافته فراملی تهدیدی نسبت به کشورها و جوامع است. از جمله آثاری که این در پی دارد عبارتند از:

۱- به ضعف دولتها کمک می کند.

۲- مانع از رشد اقتصادی می شود.

۳- به جنگهای داخلی دامن می زند.

۴- تالشهای سازمان ملل را در زمینه برقراری صلح مرتبا تضعیف می کند.

۵- برای گروههای تروریستی امکانات مالی فراهم می سازد.

۶- در جرائم سازمانیافته، وضعیت و موقعیت خاص برای ارتکاب جرم وجود دارد مجرمان با طرح نقشه، شناسایی محل، خرید لوازم موردنیاز، انتخاب شرکا و معاونان جرم، مقدمات ارتکاب جرم را فراهم می کنند و انگیزه اصلی ارتکاب اینگونه جرائم، حرص و طمع است. (مقیم و همکاران، ۱۳۹۵)

بخش هشتم: اهداف جرایم سازمان یافته

اهداف اساسی مورد نظر در جرایم سازمان یافته در ابتدا کسب قدرت از نظر اقتصادی و دیگری بدست آوردن قدرت سیاسی است. اما به نوعی می توان گفت که هدف از کسب قدرت سیاسی شاید بر اندازی حکومت وقت باشد. یا حتی برای بست آوردن منابع و منافع اقتصادی خود به نوعی خود را موجه و حتی موافق آن نظام حقوقی نشان داده و با ورود افراد یا نفوذ به سیستم اقتصادی و سیاسی بتواند به راحتی به اهداف خود برسد حتی ممکن برای جلوگیری کردن از شناسایی افراد سازمان خود یا جلب توجه نکردن خود را به عنوان عضوی

موجه در آوده و حتی در انتخابات نیز شرکت نمایند. (مقیمی و همکاران، ۱۳۹۵) اصول حاکم بر قانون که موجب گسترش جرایم سازمان یافته می باشد:

۱. عنصر قانونی در نظام حقوقی نوشته

نظام حقوقی ایران بر خلاف نظام کامن لا از نظام حقوقی نوشته یا رومی ژرمنی تبعیت میکند. در حوزه حقوق کیفری برای احراز جرم نیاز به ۳ عنصر قانونی و مادی و روانی دارد. عنصر قانونی همان مواد قانونی است که در متن قوانین عادی وجود دارد. بدون این مواد قانونی نمیتوان کسی را مجرم دانست. ماده ۲ قانون مجازات اسلامی جرم را چنین تعریف میکند که هر گونه رفتار اعم از فعل یا ترک فعل که برای آن مجازات تعیین شده باشد جرم نام دارد. به عبارتی اگر جرمی در ماده قانونی تعریف نگردد، از ناحیه یک شخص قابلیت انتساب ندارد. این امر کاملاً برخلاف رویه نظام حقوقی کامن لا میباشد. در نظام حقوقی کامن لا نیازی به تعریف جرم نیست. رفتار جدید یک شخص که باعث آسیب به دیگران گردد میتواند تبدیل به جرم گردد و بعد از آن تبدیل به قانون شود. محدودیت در عناوین مجرمانه، قدرت مجرمان را برای رسیدن به مقاصد مجرمانه نامحدود میکند. هر چه گستردگی عناوین مجرمانه در نظام حقوقی ایران کاهش یابد، میزان رفتارهای پر ضرر بیشتر میگردد و تعداد مجرمین یقه سفید که بیشتر از قوانین نوشته شده، موارد احصا نشده قوانین را در نظر میگیرند، بیشتر میشود. (غفاری، ۱۳۹۹)

۲. اصل برائت

اصل برائت از اصول احصا شده در قانون اساسی است. این اصل باعث میگردد که در قانونگذاری در زمینه قوانین عادی، از جمله قانون آیین دادرسی کیفری و مدنی و قوانین جزایی، اشکالاتی عمدۀ سر بزند و زمینه خلق مجرمین یقه سفید را بسیار زیاد گرداند. اصل برائت باعث میگردد که مقام قضایی اعم از تعقیب و تحقیق و رسیدگی، در ابتدا ادله اثبات لازم را کسب نماید و سپس شخصی را در جایگاه مظنون و متهم بودن وارد نماید و تحت تعقیب قرار دهد. همین اصل علاوه بر اینکه مزایای بیشماری دارد ولی یکی از بزرگترین

عیوب آن، ایجاد بستری مناسب برای مجرمین یقه سفید است تا بتوانند با عدم ارائه مدرک و نگذاشتن هیچگونه ردی راه را برای جمع آوری ابتدایی ادله اثبات با صعوبت و سختی مواجه کرده و ادامه راه را برای مقام قضایی با بن بست روبرو نمایند. (غفاری، ۱۳۹۹)

۳. اصل تفسیر مضیق

از دیگر اصول حقوقی نظام حقوقی ایران اصل تفسیر مضیق قوانین ماهوی و قوانین جزایی است. این اصل باعث کوچک شدن میدان تفسیر و کاهش مصداقها و رفتارهای مجرمانه میگردد. مجرمین یقه سفید با تکیه بر این اصل، تغییراتی کوچک در رفتار مجرمانه خود به وجود می آورند و با تکیه بر این اصل، رفتار خود را از میدان مصداقی جرم مورد نظر خارج میگردانند. غایت مجرمانه در اینگونه موارد حفظ شده است ولی مصداق مجرمانه احراز نمیگردد به خاطر منطبق نبودن مفهوم با رفتار مجرم یقه سفید. (غفاری، ۱۳۹۹)

۴. اصل تفسیر به نفع متهم

اصل تفسیر به نفع متهم باعث میگردد در موارد سکوت قانون و در مواردی که قانون نیاز به روشن شدن دارد و مبهم مانده است، جایگاه قضاوت به نفع متهم نگاه خویش را برگردانده و زمینه خروج متهم از جرم را مهیا نماید. این اصل کاملاً با اصل برائت همخوانی دارد و متأسفانه قدرت مجرمین یقه سفید را برای ارتکاب جرم بیش از پیش مینماید. این اصل باعث میگردد که مجرمین یقه سفید با چنگال قانون مواجه نباشند و در عوض قانون را به عنوان پناهگاهی محکم و امن برای خویش یابند. (غفاری، ۱۳۹۹)

بخش نهم: ممانعت از جرایم سازمان یافته

برای مبارزه با جرائم سازمان یافته، از آنجا سیستم قضایی را هم تحت شعاع قرار داده لذا باید تدابیر و راهکارهای موثر تری را در سیستم قضایی و پلیس در نظر گرفت و آن را تقویت کرد. در چنین شرایطی بهبود و تقویت شیوه های مبارزه به وسیله ارتباط و همکاری بین المللی گسترش یافته انجام پذیر است. به طور کلی عبور از چالش های امنیتی نوین در عرصه جهانی مستلزم مبارزه با مصداق جرایم سازمان یافته در عرصه ملی و فراملی است. آنچه در امر مبارزه

با جرایم سازمان یافته (بخصوص فراملی) مشهود است عدم کفایت اقدامات صرفاً در گستره مرز جغرافیایی ملی است و لذا لازمست در برابر برخی جرایم در سطحی فراتر از محدوده ملی اقدام شود. بی تردید باید برای عارضه های بین المللی تصمیمات بین المللی اتخاذ شود. با توجه به توضیحات ذکر شده چندین راهکار رائه در این جهت را عنوان خواهیم کرد:

1. اتخاذ تدابیر پیشگیرانه و روشهای بازدارنده
2. ایجاد عزم راسخ و اجماع بین المللی برای مبارزه با جرایم سازمان یافته و ایجاد ضمانت اجرای کیفری بازدارنده و مؤثر برای آن
3. توجه جدی تر به کنوانسیونها و مقررات و معاهدات بین المللی - منطقه ای و.... در زمینه مبارزه با جرایم سازمان یافت
4. ضرورت اجماع جهانی در تعریف و تشخیص جرایم سازمان یافته و احصاء مصادیق آن
5. مبارزه جدی با مظاهر و مصادیق جرم و جنایت در عرصه بین المللی
6. التزام به برقراری امنیت مبتنی بر عدالت بعنوان اساسی ترین رکن زندگی مسالمت آمیز بشری

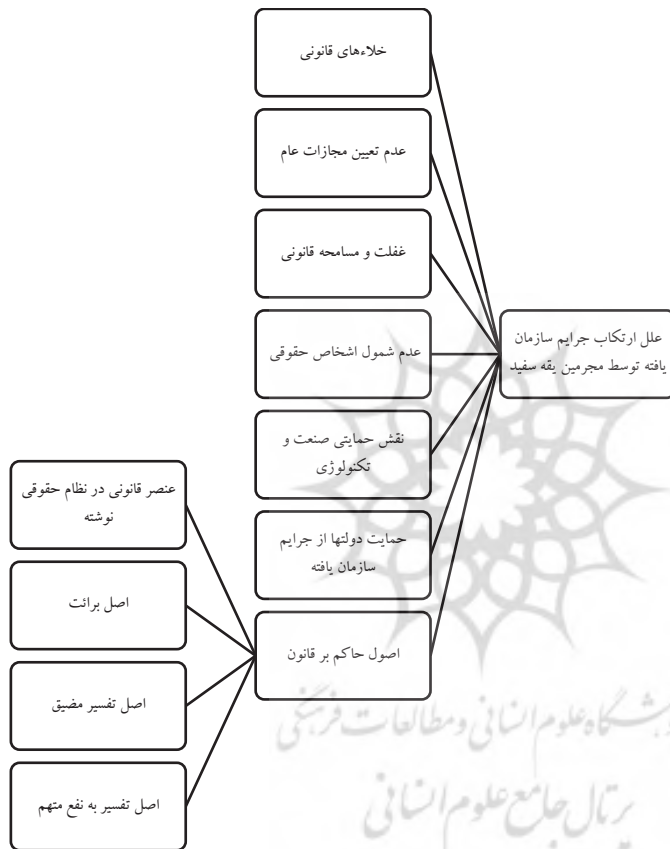
7. قطع منابع مالی باندهای سازمان یافته بزهکاری

8. قانونمند کردن امر مبارزه با جرایم سازمان یافته و تدوین آیین دادرسی راهگشا و حکیمانه برای مبارزه با مصادیق جرم سازمان یافته
9. ماده قانون مجازات اسلامی مصوب سال 1392 با توجه به اصل قانونی بودن جرم و مجازات برخی مصادیق جرایم سازمان یافته را جرم انگاری کرده است.

10. گروه مالی اتحادیه اروپا برای مبارزه با پولشویی موسوم به FATF طی گزارشی فرآیند عمل پولشویی را شرح داده اند در 10 ژوئن 1991 نیز دستور العمل جامعه اروپایی به منظور منع استفاده از نظام مالی برای مقاصد پولشویی تصویب شده است. پیمان نامه مبارزه با جرم

سازمان یافته فراملی که در دسامبر سال ۰۰۰۲ توسط سازمان ملل تدوین شده نیز از جمله منابع قانونی مبارزه با پولشویی است. (مقیمی و همکاران، ۱۳۹۵)

نتیجه گیری و پیشنهاد

الف) نتیجه گیری

با توجه به مطالب ذکر شده و بررسی های انجام شده متوجه شدیم یکی از جرایم بسیار خطرناک که در قالب شبکه های هدفمند و برنامه ریزی شده فعالیت داشته و امنیت اقتصادی و سیاسی و اجتماعی در یک جامعه را بر هم می زند جرایم سازمان یافته می باشد که با توجه به ویژگی هایی که برای آن بر شمردیم یک تهدید جدی علیه امنیت و سلامت یک جامعه نمود پیدا کرده است از طرفی به دلیل استفاده این سازمان از وسایل ارتباطی در جهت تسهیل و تسریع اقدامات خود به نوعی وجهی فراملی بودن خود را به شکل گسترده ای نمایان شده که در قوانین ایران هنوز تعریف مدون و شاخصی از این جرم نشده و به صورت پراکنده و جسته گریخته قوانین و موافقت نامه ایی تصویب شده که به مصادیق این جرایم پرداخته و همچنان تعریفی از خود این جرم نشده است که البته با عاریه گرفتن و تمسک جستن به تعاریف انجام شده توسط مکتب ها و قوانین کشورهای دیگر تا حدودی به یک شناخت نسبی از آن دست یافتیم که البته قلمرو، هدف آنها، ساختار بندی این نوع جرایم در تعاریف مختلف دارای وجه اشتراک و افتراقی هستند حتی سازمان ملل متحد در کنوانسیون پالمو در سال 2000 نیز به ذکر مصادیق این جرم بسنده کرده است. (میلانی و همکاران، 1395)

در کشور ایران نیز همان طور که ذکر شد در ماده 130 قانون مجازات اسلامی تنها به ذکر سر دستگی در گروه های مجرمانه اشار کرده و آن را اگر عمل ارتكابی آنها دارای جنبه افساد فی الارض یا محارب باشند با برخورد شدید کیفری مواجه ساخته است و به غیر از قانون مبارزه با قاچاق انسان هنوز سیاست کیفری خاصی متناسب با این نوع از جرایم مورد توجه قرار نگرفته است. در صورتی که جرم انگاری و برخورد کیفری توسط دولت با مجرمین، برجستهترین شکل برخورد با جرم و مجرم می باشد به همین علت نخستین کاربردهای سیاست جنایی در معنایی معادل حقوق کیفری یا سیستم کیفری که مبتنی بر جرم مجازات و قانون میباشد بوده است. همچنانکه در تعریف فوئربا سیاست جنایی به شیوههای سرکوبگر، اعمال

شونده از سوی دولت و علیه جرم محدود شده است که در مقایسه با تحولات مفهوم سیاست جنایی میتوان آن را مفهوم مضیق سیاست جنایی و یا سیاست کیفری نامید. (میلانی و همکاران، ۱۳۹۵)

ب) پیشنهادات

مطابق با این پژوهش پیشنهاد میگردد که در مقام تقنین و قانون گذاری، به گونه ای عمل گردد که زمینه به وجود آمدن مجرمین یقه سفید کاهش یافته و نزدیک به صفر گردد. به گونه ای قانونگذاری به عمل آید که مجرمین یقه سفید در بروز رفتار خود مجبور باشند حریم قانونی را بشکنند و از خود آثار مجرمانه برجای گذارند، نه اینکه بتوانند با استفاده از قوانین، پناهگاهی برای جرایم خود ایجاد نمایند. سپس پیشنهاد میگردد که با ورود تکنولوژی به حوزه های جرم شناسی و ابعاد پیشگیری از جرم، زمینه رشد و نمو مجرمین یقه سفید به حداقل ممکن برسد. (میلانی و همکاران، ۱۳۹۵)

با توجه به توضیحات ذکر شده چندین راهکار رائه در این جهت را عنوان خواهیم کرد:

1. اتخاذ تدابیر پیشگیرانه و روشهای بازدارنده
2. ایجاد عزم راسخ و اجماع بین المللی برای مبارزه با جرایم سازمان یافته و ایجاد ضمانت اجرای کیفری بازدارنده و مؤثر برای آن
3. توجه جدی تر به کنوانسیونها و مقررات و معاهدات بین المللی - منطقه ای و... در زمینه مبارزه با جرایم سازمان یافت
4. ضرورت اجماع جهانی در تعریف و تشخیص جرایم سازمان یافته و احصاء مصادیق آن
5. مبارزه جدی با مظاهر و مصادیق جرم و جنایت در عرصه بین المللی
6. التزام به برقراری امنیت مبتنی بر عدالت بعنوان اساسی ترین رکن زندگی مسالمت آمیز بشری
7. قطع منابع مالی باندهای سازمان یافته بزهکاری

۸. قانونمند کردن امر مبارزه با جرایم سازمان یافته و تدوین آیین دادرسی راهگشا و حکیمانه برای مبارزه با مصادیق جرم سازمان یافته

۹. ماده قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۲۱۳۹ با توجه به اصل قانونی بودن جرم و مجازات برخی مصادیق جرایم سازمان یافته را جرم انگاری کرده است.

۱۰. گروه مالی اتحادیه اروپا برای مبارزه با پولشویی موسوم به FATF طی گزارشی فرآیند عمل پولشویی را شرح داده اند در ۱۰ ژوئن ۱۹۹۱ نیز دستور العمل جامعه اروپایی به منظور منع استفاده از نظام مالی برای مقاصد پولشویی تصویب شده است. پیمان نامه مبارزه با جرم سازمان یافته فراملی که در دسامبر سال ۲۰۰۰ توسط سازمان ملل تدوین شده نیز از جمله منابع قانونی مبارزه با پولشویی است. (مقیمی و همکاران، ۱۳۹۵)

منابع و مأخذ

- ۱- مقیمی، مهدی، صوفی زمرد، محسن، ۱۳۹۷، مفهوم قلمرو جرایم سازمان یافته در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲
- ۲- شمس ناتری، محمد ابراهیم، ۱۳۸۳، جرایم سازمان یافته.
- ۳- رحمدل، منصور، ۱۳۹۸، علت گسترش ارتکاب جرایم سازمان یافته.
- ۴- کریمی، بیژن، ۱۳۹۵، جرایم سازمان یافته در قانون مجازات اسلامی، اولین همایش ملی آینده پژوهی، علوم انسانی و امنیت اجتماعی، خرم آباد.
- ۵- نجفی ابرندآبادی علی حسین، حبیب زاده محمدجعفر، شمس ناتری محمد ابراهیم، ۱۳۷۹، جرم سازمان یافته در جرم شناسی و حقوق جزا، نشریه مدرس علوم انسانی.
- ۶- میلانی، علیرضا، باقری، نفیسه، شیرازی مقدم، محمد مهدی، ۱۳۹۵، عملکرد نظام حقوقی ایران در مواجهه با جرایم سازمان یافته.
- ۷- مداح، افشین؛ ۱۳۹۸، مکانیسم مبارزه با مفاسد اقتصادی شبکه ای در اقتصاد ایران، انتشارات برتراندیشان.

- ۸- مداح، افشین، ۱۳۹۹، الف میم و ۱۰۱ دزد حرفه ای، انتشارات جهش یادگیری.
- ۹- غفاری، سولماز، ۱۳۹۹، بررسی انتقادی سیاستهای جنایی ایران در جلوگیری از به وجود آمدن مجرمین یقه سفید.

